

17. helluntain jälkeinen viikko, perjantai

Päivän epistola

(Ef. 4: 17 – 25)

”Veljet, minä varoitan teitä vakavasti Herran nimeen: älkää enää eläkö niin kuin pakanat! Heidän ajatuksensa ovat turhanpäiväisiä, heidän ymmärryksensä on hämärtynyt, ja se elämä, jonka Jumala antaa, on heille vieras, sillä he ovat tietämättömiä ja sydämeltään paatuneita. Heidän tuntosensa on turtunut, ja he ovat heittäytyneet irstailuihin sekä kaikenlaiseen saastaisuuteen ja ahneuteen. Mutta ei teille ole Kristuksesta tällaista opetettu, jos todella olette hänestä kuulleet, jos teille on opetettu se totuus, joka Jeesuksessa on. Sen opetuksen mukaan teidän tulee hylätä entinen elämäntapanne ja vanha minänne, joka on petollisten himojensa vuoksi tuhon oma. Teidän tulee uudistua mieleltänne ja hengeltänne ja pukea ylleen uusi ihminen, joka on luotu sellaiseksi kuin Jumala tahtoo, elämään oikeuden ja totuuden mukaista, pyhää elämää. Luopukaa siis valheesta ja puhukaa toinen toisellenne totta, sillä me olemme saman ruumiin jäseniä.”

Tämän tekstin alku on luettu jo eilisen tekstin lopussa. Siinä Paavali esittää vanhan, ennen kastetta ja uskoa olleen, ihmisen elämäntapaa. Se esitetään perinteisen juutalaisen näkemyksen mukaisesti: heidän ajatuksensa ovat vääriä, ymmärrys on hämärtynyt, he elävät Jumalalle vierasta elämää, he ovat irstaita, saastaisia ja ahneita. Irstaus ja saastaisuus viittaavat sopimattomaan seksuaaliseen käyttäytymiseen. Opettajan on paitsi opetettava uusia asioita, niin varoitettava tässä tapauksessa sellaisesta, johon palaaminen voisi vahingoittaa oppilaita. Seurakunnan jäsenen hengellinen kasvu edellyttää vapaasti tehtyä valintaa ja sitoutumista vanhurskaaseen (Jumalan mielen mukaiseen) elämäntapaan.

”Mutta ei teille ole Kristuksesta tällaista opetettu.” Tämä tarkoittaa jo apostolien ja myöhemmin seurakunnan papiston antamaa opetusta . Yksi lisähuomautus annetaan: ”jos teille on opetettu se totuus, joka Jeesuksessa on.” Tämä merkitsee ”Kristuksen opiskelua”, toimimista Hänen opetuksensa mukaan. Tämä koskee niin Kristuksen antamaa opetusta Jumalasta (uskonoppia) kuin Hänen opetustaan ja esimerkkiään, miten tulee toimia.

”Teidän tulee hylätä entinen elämäntapanne” on omaa etua tavoittelevaan ja himoja tyydyttävään elämänmuotoon. ”Teidän tulee uudistua mieleltänne ja hengeltänne”: Kyse ei ole uudesta ihmisestä, vaan vanhasta, joka on uudistunut. Sen aikaansaa Pyhä Henki, joka ohjaa meitä elämään oikein.

”Pukea yllenne uusi ihminen” tarkoittaa Kirkon käsityksen mukaan kastetta. Ennen kastetta riisuuttiin vanha puku pois ja kasteen jälkeen puettiin uusi kastepuku päälle. Siitä katsottiin alkavan kristillinen elämä, joka on pyhää. Antiikin maailmassa kuvattiin yleisesti uuden elämäntavan aloittamista vaatteiden vaihtamisella. Pyhä tarkoittaa (pakanuudesta) erillään olevaa elämää, jossa ihmisellä on yhteys Jumalaan. Ihminen on vapaa synnistä ja voi tehdä kristillisiä hyveitä. Kastettu on seurakunnan, siis Kristuksen ruumiin, jäsen.

Vanhurskaus ja pyhyys kuuluvat tähän kasteen jälkeiseen elämään. Se merkitsee Jumalan mielen mukaista toimintaa, joka tähtää kasvamiseen Jumalan yhteyteen. Paluuta vanhaan ei pidä tehdä. Tämän uuden elämän mahdollistaa Kristus. Meidän ”tulee uudistua mieleltämme ja hengeltämme” merkitsee suhteen luomista Kristukseen. Tämä toteutuu, kun ”puemme yllemme uuden ihmisen”, joka jälleen viittaa kasteeseen. Jumalan armo tkee ihmisestä taivaallisen. Vanhurskaus (Jumalan tahdon mukainen elämä) on samanaikaisesti lahja ja ihmisen elämän päämäärä, se on jo olemassa olevaa todellisuutta ja samalla asia, mitä meidän tulee tavoitella.

Paavali antaa seuraavaksi neuvoja, miten tämä uusi elämä toteutuu. Ensimmäinen näistä neuvoista kuuluu vielä tämän päivän tekstiin. Me emme saa valehdella vaan meidän tulee puhua totta toisillemme (vrt. Sak. 8: 16). Tämä korostuu, kun Paavali tässä yhteydessä toteaa: ”me olemme saman ruumiin jäseniä”. Tällä hän tarkoittaa seurakunnan jäsenyyttä. Mitäköhän tapahtuisi, jos silmä jättäisi kertomatta jalalle, että se on astumassa myrkkykäärmeen päälle? Valehteleminen merkitsee koko ruumiin kärsimistä.

Päivän evankeliumi

(Mark. 12: 1 – 12)

”Jeesus alkoi puhua heille vertauksin: ”Mies istutti viinitarhan, ympäröi sen aidalla, louhi kallioon viinikuurnan ja rakensi vartiotornin. Sitten hän vuokrasi tarhan viininviljelijöille ja muutti itse pois maasta. ”Sovittuun aikaan hän lähetti palvelijansa viinitarhan viljelijöiden luo, jotta saisi heiltä osansa tarhan sadosta. Mutta nämä ottivat miehen kiinni, pieksivät hänet ja lähettivät takaisin tyhjin käsin. Omistaja lähetti heidän luokseen toisen palvelijan, mutta tätäkin he pahoinpitelivät ja häpäisivät. Hän lähetti taas uuden palvelijan, ja tämän he tappoivat. Samoin kävi seuraavienkin: toiset he pieksivät, toiset tappoivat. Nyt oli jäljellä enää yksi, hänen rakas poikansa. Tämän hän lähetti vuokraajien luo viimeiseksi ajatellen: ”Minun omaan poikaani he eivät sentään uskalla koskea.” Mutta nämä sanoivat toisilleen: ”Hän on perillinen. Tapetaan hänet, niin perintö on meidän.” He ottivat hänet kiinni, tappoivat hänet ja heittivät ulos viinitarhasta. ”Mitä viinitarhan

omistaja nyt tekee? Hän tulee ja ottaa nuo viljelijät hengiltä ja antaa viinitarhansa toisille. Olette kai lukeneet kirjoituksista tämän kohdan: - Kivi, jonka rakentajat hylkäsivät, on nyt kulmakivi. Herralta se on tullut, ja se on ihmeellinen meidän silmissämme.” Neuvoston jäsenet olisivat halunneet ottaa Jeesuksen kiinni, sillä he ymmärsivät, että Jeesus oli vertauksessaan puhunut heistä. Mutta koska he pelkäsivät kansaa, he antoivat hänen olla ja lähtivät pois.”

Vertaus on esitetty Jerusalemin temppelin alueella ja sitä oli kuulemassa myös ylipappeja, lainopettajia ja vanhimpia, eli Jerusalemin temppelin neuvoston jäseniä (Mark. 11: 27). Sama vertaus on Matteuksella (Matt. 21: 33 – 46) ja Luukkaalla (Luuk. 20: 9 – 19).

Vertaus omalta osaltaan antaa taustatietoa, miksi Jeesukseen suhtauduttiin niin vihamielisesti. Se myös yhdistää Jeesuksen kohtalon aikaisempiin Jumalan sanan tuojiin, profeettoihin. Siinä on tiettyjä vertauskuvia, jotka olivat tuttuja juutalaisille. Viinitarha on Israel, omistaja on Jumala, vuokraviljelijät ovat kansan johtajia, palvelijat ovat profeettoja. Me myös ymmärrämme, että rakas poika tarkoittaa Jeesusta. Tarkoittavatko ”toiset”, joille viinitarha annettiin, pakanoita, ei paljastu tekstistä, vaikka varhainen kirkko sen niin ymmärsi. Aitaa, viinikuurnaa ja vartiotornia ei pidä ymmärtää vertauskuvallisesti.

Tutkijat eivät ole yksimielisiä, onko Jeesus esittänyt vertauksen juuri tässä muodossa, missä se on säilynyt. Kiistoja ovat herättäneet lainaukset Vanhasta testamentista (12: 1, 10 – 11), etukäteistieto Jeesuksen kuolemasta (12: 6), mahdollinen näky Jerusalemin tuhosta ja pakanalähetyksestä (12: 9) ja kertomuksen vertauskuvallisuus. Toisaalta ei ole osattu kuvata alkuperäistä Jeesuksen kertomusta tyydyttävällä tavalla ja kertomuksen selittäminen varhaiskristilliseksi tuotokseksi on liian pohdiskeleva. Myös sosiaalinen tilanne on juuri kertomuksen mukainen. Galileassa oli paljon poissaolevia maanomistajia, jotka vuokrasivat maansa muille.

Vaikka tässä puhutaan monikossa vertauksista, niin Jeesus esittää yhden vertauksen. Vaikka läsnä olisi ollut kansaa (niin kuin todennäköisesti oli), niin vertaus on osoitettu Jeesuksen vastustajille. ”Istutti viinitarhan” on lainaus Jesajalta (Jes. 5: 1 – 2), ja tämä osoittaa, että kyse on nimenomaan Israelista. Kertomuksen tässä kohdassa mainitut asiat kuuluivat luonnollisena osana viinitarhaan. Aidan tarkoitus on pitää eläimet loitolla, viinikuurna oli tarkoitettu viinin puristamista varten ja vartiotorni oli tarkoitettu vartioimiseen ja vartiomiesten suojaksi. Vuokraviljelijät olivat yleinen käytäntö tuon ajan Palestiinassa ja yleensä Rooman valtakunnassa.

”Sovittuun aikaan” oli todennäköisesti viides vuosi (3. Moos. 19: 23 – 25). Lähetetyt kolme palvelijaa

kokivat niin pieksämisen, häpäisyn kuin kuolemankin. Heidät on helppo yhdistää profeettoihin, mutta on ehkä parempi yhdistää heidät laajemmin niihin, jotka toivat Jumalan sanan Israelille. Seuraavat lähetetyt palvelijat viittaa jo Vanhan testamentin tapahtumiin, miten israelilaiset suhtautuivat Jumalan sanan tuojiin.

Nyt mies lähetti poikansa ajatellen, ettei Häneen uskalleta koskea. Tekstissä oleva maininta ”rakas poikansa” yhdistää tämän vertauksen Jeesuksen kastekertomuksessa taivaasta kuuluvaan ääneen: ”Sinä olet minun rakas Poikani, sinuun minä olen mieltynyt” (Mark. 1: 11). Toinen kohta, mihin teksti yhdistyy, on Kristuksen kirkastuminen. Silloin pilvestä kuului ääni: ”Tämä on minun rakas Poikani, kuulkaa häntä!” (Mark. 9: 7) Markuksen evankeliumin lukijat ymmärsivät, kuka vertauksen Poika on!

”Hän on perillinen. Tapetaan hänet, niin perintö on meidän.” Vuokraviljelijöillä ei ollut mitään oikeuteen perustuvaa asiaa, millä he saisivat viinitarhan itselleen. Ajatus lienee, että ainoan pojan kuollessa epäselvän tilanteen takia he voisivat väittää sen olevan heidän.

”Tappoivat hänet ja heittivät ulos viinitarhasta.” Tässä ei ole mainintaa rististä eikä ylösnousemisesta. Viinitarhasta ulos heittäminen voidaan ehkä yhdistää Heprealaiskirjeeseen: ”Siksi myös Jeesus kärsi ja kuoli kaupunginportin ulkopuolella” (Hepr. 13: 12).

”Hän tulee ja ottaa nuo viljelijät hengiltä ja antaa viinitarhansa toisille” (kts. Matt. 21: 41, 43) heijastaa varhaisen kirkon ajatusta, että Jumalan valtakunta annetaan Israelilta Kirkolle. Markuksen huomio voi kuitenkin olla kapeampi, hänen huomionsa on enemmän Israelin kansan johtohenkilöissä. Matteus ja Luukas näkevät asian vuoden 70 Jerusalemin tuhon jälkeisessä ajassa, jossa kaupungin tuho vahvisti näkemystä siitä, että pakanat tulevat israelilaisten sijaan. Markuksen mainitsema ”toisille” ei välttämättä tarkoita pakanoita. Markuksen evankeliumi on kirjoitettu ennen Jerusalemin tuhoa vuonna 70.

Teksti ”kulmakivestä” on lainaus Psalmeista (118: 22 – 23). Se voi olla perustuksessa oleva kulmakivi, jonka varaan rakennus on tehty, tai sitten se voi olla kaaren keskeisin kivi, joka yhdisti rakennuksen yhteen. Uudessa testamentissa on useita mainintoja siitä, että Jeesus on tämä kulmakivi (esim. Ap.t. 4: 11). Psalmin lainaus osoittaa, että juutalaisten johtomiehet tekivät virheen, kun eivät vastaanottaneet Jeesusta Messiaana.

”He ymmärsivät, että Jeesus oli vertauksessaan puhunut heistä.” Usein Markuksen evankeliumissa

kuulijat eivät ymmärrä vertausta (Mark. 4: 10 – 12, 33 – 34). Nyt kuulijat ymmärsivät vertauksen. Tämä tapahtuu Markuksen evankeliumissa silloin, kun kuulijat ymmärsivät tulleen vedetyksi nenästä. Nyt neuvoston jäsenet olisivat halunneet vangita Jeesuksen, mutta he pelkäsivät (läsnäolevaa) kansaa ja eivät vanginneet Häntä.